

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 6866/03

בפני : כבוד השופטת ד' ביניש
כבוד השופט א' ריבלין
כבוד השופט ס' גיבראן

העותר : אריה מיכאל וקנין

נגד

המשיבים : 1. בה"ד הרבני האזורי נתניה
2. בה"ד הרבני הגדול לערעורים בירושלים
3. דליה וקנין בן צבי

עתירה למתן צו על תנאי וצו ביניים

תאריך הישיבה : ה' בתשרי התשס"ד (1.10.03)

בשם העותר : עו"ד רובין רמי

בשם המשיבים 1-2 : עו"ד יעקבי שמעון
בשם המשיבה 3 : עו"ד שמואלי דניאל
עו"ד גפן אוריאל

פסק-דין

השופטת ד' ביניש:

1. בעתירה שלפנינו הוצאנו צו על-תנאי המורה למשיבים ליתן טעם מדוע לא יצהיר בית-משפט זה על בטלותם של החלקים הכספיים בשני פסקי-דין של בית-הדין הרבני האזורי בנתניה מיום 23.10.01 ומיום 28.8.02, וכן על בטלותו של צו עיכוב יציאה מן הארץ שהוציא בית-הדין הרבני האזורי כנגד העותר. עוד הורינו למשיבים ליתן טעם מדוע לא יצהיר בית-משפט זה כי הסמכות לדון בענייני הרכוש ומזונות האישה, נתונה לבית-המשפט לענייני משפחה מכוח הסכם ממון בין בני-הזוג.

לאחר שקיימנו שתי ישיבות בהן שמענו את טענות הצדדים ועיינו בחומר שהובא בפנינו, באנו למסקנה כי על רקע מכלול נסיבות העניין, דין הצו-על-תנאי להתבטל. להלן טעמינו לכך.

2. ראשית, נציין כי העותר נמנע מלערער במועד לבית-הדין הרבני הגדול, כנגד החלקים הכספיים בפסקי-הדין של בית-הדין הרבני האזורי אותם הוא תוקף בעתירתו. אמנם, העותר לא היה מיוצג בדיונים הראשונים שהתקיימו בפני בית-הדין הרבני האזורי, ויתכן שלא היה מודע לזכותו לערער על פסק-הדין הזמני של בית-הדין מיום 23.10.01. עם זאת, מפרוטוקול הדיון שהתקיים בפני בית-הדין הרבני האזורי ביום 4.7.02, עולה כי העותר היה מיוצג אותה עת על-ידי עורך-דין. אף-על-פי-כן, לאחר מתן פסק-הדין הקבוע של בית-הדין הרבני האזורי ביום 28.8.02, נמנע העותר מהגשת ערעור לבית-הדין הרבני הגדול. רק בפברואר 2003 - כשנה וחצי לאחר מתן פסק-הדין הזמני של בית-הדין הרבני האזורי, וכחצי שנה לאחר מתן פסק-הדין הקבוע - הגיש העותר בקשה לבית-הדין הרבני הגדול לצורך הארכת מועד להגשת ערעור על שני פסקי-הדין האמורים. הבקשה האמורה נדחתה, ואף-על-פי-כן השתהה העותר כשלושה וחצי חודשים נוספים עד שהגיש עתירתו לבית-משפט זה. במשך תקופה זו, הסתמכה המשיבה 3 (להלן: המשיבה) על פסקי-הדין האמורים של בית-הדין הרבני האזורי, ופתחה בהליכי הוצאה לפועל על-מנת לבצע את חיובו של העותר במזונותיה. זאת, לאחר שהעותר נמנע מלשלם למשיבה מזונות, בעודה נאלצת לשאת לבדה בחובות כספיים שמקורם בעותר. בנסיבות אלה, איננו רואים כי העתירה שלפנינו מצדיקה את התערבותנו כדי ליתן סעד לעותר.

מעבר לנדרש, נעיר כי לגופם של דברים, טענתו המרכזית של העותר בפנינו היתה כי בית-הדין הרבני האזורי לא היה מוסמך לדון בתביעת המשיבה למזונותיה. זאת, בהתחשב בהסכם ממון בין בני-הזוג שאושר על-ידי נוטריון טרם נישואיהם בהתאם לסעיף 2(ג1) לחוק יחסי ממון בין בני-זוג, התשל"ג-1973. לטענת העותר, בסעיף 20 להסכם האמור הסכימו בני-הזוג כי סמכות-הדיון בענייני המזונות תהא נתונה לבית-המשפט האזורי בלבד ולא לבית-הדין הרבני. מנגד, טענה המשיבה כי מאחר והסכם הממון לא הוגש לאישורה של ערכאה שיפוטית, אין בתנית השיפוט לעניין מזונותיה כדי לחייבה. טענה זו של המשיבה דינה להידחות; סעיפים הסכמיים שעניינם במזונות האישה - להבדיל מענייני רכוש בין בני-הזוג - עשויים להיות בעלי תוקף מחייב אף בלא שאושרו כלל, קל וחומר כאשר ההסכם אושר על-ידי נוטריון שידא כי בני-הזוג ערכו אותו בהסכמה חופשית ובהבינם את משמעותו ותוצאותיו

(ראו והשוו: סעיף 12(ב) לחוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות), תשי"ט-1959, הקובע כי הסכם בדבר מזונות בגיר ניתן לאישור בית-המשפט, אך אינו חייב בכך). לפיכך, צודק בא-כוח העותר בטענתו העקרונית לפיה כאשר הסכם בין בני-זוג קובע באופן ברור ומפורש כי הסמכות בענייני מזונות האישה תהא נתונה בידי ערכאה מסוימת - בית-המשפט לענייני משפחה או בית-הדין הרבני - משמעות הדבר היא כי האישה עשתה שימוש מראש בזכות הברירה הנתונה בידה לפי סעיף 4 לחוק שיפוט בתי-דין רבניים (נישואין וגירושין), תשי"ג-1953. עם זאת, בנסיבות העניין שבפנינו, לא שוכנענו כי יש בלשונו ובנוסחו של סעיף 20 להסכם בין בני-הזוג, כדי להעיד באופן ברור כי המשיבה אמנם ויתרה מראש על זכותה לפנות לבית-הדין הרבני בעניין מזונותיה על-פי סעיף 4 הנ"ל. בהתחשב בכך, יש לדחות את טענת העותר בדבר העדר סמכותו של בית-הדין הרבני לדון בתביעת המזונות שהגישה בפניו המשיבה. על כך יש להוסיף כי במקרה שלפנינו, הפגם הנטען בנוגע לסמכותו של בית-הדין הרבני מעוגן בטענה הסכמית ואין הוא נסמך על העדר סמכות עניינית מדעיקרא. מאחר וכאמור נמנע העותר מלנקוט במועד בהליכים למימוש טענתו באשר לסמכות, לא ראינו אנו הצדקה לביטול פסק-דינו של בית-הדין הרבני מחמת טענה זו.

עוד יש לדחות את טענת העותר לפיה פסק-דינו של בית-הדין הרבני האזורי עניינו בחיוב כספי רכושי, ולא במזונות המשיבה. במסגרת הדיון בשאלת הכנסות המשיבה ממעשי-ידיה וקביעת גובה מזונותיה, רשאי היה בית-הדין הרבני האזורי להתחשב בחובות שהמשיבה נושאת בהם מכיסה, בפרט כאשר היא נאלצת לשאת לבדה בהחזר חובות שהעותר שותף להם ואחראי ליצירתם (ראו והשוו: ע"א 548/72 לופו נ' לופו, פ"ד כז (1) 748, 751-752).

טענה נוספת של בא-כוח העותר בפנינו היתה כי פסק-המזונות הזמני של בית-הדין הרבני האזורי מיום 23.10.01 בטל, מאחר וניתן בהרכב חסר של שני דיינים. לטענת בא-כוח העותר, פסק-המזונות הקבוע מיום 28.8.02 התבסס על פסק-המזונות הזמני, ולפיכך הפגם האמור דבק גם בו ומחייב את בטלותו. שאלה שאינני רואה להכריע בה היא האם פסק-מזונות זמני חייב להינתן בהרכב של שלושה דיינים, בהתחשב בכך שסעיף 8(ה) לחוק הדיינים, התשט"ו-1955 קובע כי בנסיבות מסוימות ולגבי צווים זמניים, מוסמך בית-הדין הרבני האזורי לדון בדין יחיד. מכל מקום, במקרה שלפנינו, פסק-המזונות הקבוע ניתן לאחר שבית-הדין הרבני האזורי דן בהרחבה ולגופם של דברים בסוגית המזונות בהרכב של שלושה דיינים (זמיר, שפירא ושינדלר). בהתחשב בכך, גם מטעם זה אין לשלול את תוקפו של פסק-הדין האמור.

3. נוכח מסקנתנו כי חיובו של העותר במזונות המשיבה נפסק בסמכות וכדין, ובהתחשב בקיומו של חשש ממשי כי העדרו של העותר מישראל עלול להכביד על ביצוע פסק-הדין האמור, מוסמך היה בית-הדין הרבני האזורי לעכב את יציאתו של העותר מן הארץ (ראו: סעיף 7ב לחוק בתי דין דתיים (כפיית ציות ודרכי דיון), התשט"ז-1956). מאחר והעותר נמנע מלשלם למשיבה את מזונותיה ולשאת בחובותיו הכספיים, והוא אף אינו מוכן לחשוף פרטים על נסיעותיו לחו"ל או על מקום עבודתו הנוכחי, אין בתנאים שהשית בית-הדין על העותר לצורך ביטול הצו כדי להצדיק התערבותנו. זאת ועוד; העותר נמנע מלערער על הצו האמור בפני בית-הדין הרבני הגדול או אף לבקש הארכת מועד להגשת ערעור בעניין זה, ואף בכך יש כדי למנוע את התערבותנו.

אשר על כן, ומן הטעמים שהובאו לעיל, הצו על תנאי מתבטל והעתירה נדחית.

ש ו פ ט ת

השופט א' ריבלין:

אני מסכים.

ש ו פ ט

השופט ס' ג'ובראן:

אני מסכים.

ש ו פ ט

לפיכך, הוחלט כאמור בפסק-דינה של השופטת ד' ביניש.

ניתן היום, ו' בתשרי התשס"ד (2.10.03).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט ת